

PRIKAZ KNJIGE MARINA MLADENOVA "NOVINARSKA STILISTIKA"

Marin Mladenov. NOVINARSKA STILISTIKA.
Naučna knjiga, Beograd, 1980, 287 str.
Recenzenti prof. dr Slavko Vukomanović,
dr Mihailo Bjelica.

Nažalost, činjenica je: treba da prođe i duži vremenski period da iz izdavačkih kuća izađe publikacija u kojoj se razmatraju problemi ~~stilistike~~ stilistike. Ova i veoma stara i veoma mlada jezička disciplina još uvijek u našim prostorima ne dobija onu širinu koju zaslužuje. Otud svaki pokušaj, svaki napor u oblasti stilističkih fenomena zaslužuje pažnju. Posebno ako se radi o funkcionalnome stilu jezika javnih medija, koji najčešće nazivamo publicističkim. Sve one koji se bave novinarstvom, koji proučavaju jezik i stil štampe, radija i televizije svakako će zainteresovati knjiga Marina Mladenova Novinarska stilistika, objavljena prošle godine. Posebno je značajno što i serbokroatistika dobija djelo koje već postoji na mnogim drugim jezicima.

Ova publikacija sastoji se iz pet cjelina. U prvoj se razmatraju osnove stilistike: šta je to stilistika, pojam stila i sl. Kao i svi drugi radovi sa sličnom stilističkom problematikom, tako i ovaj nije mogao mimoći jedno od ključnih pitanja u ovoj disciplini, čije je tumačenje do sada dalo najrazličitija rješenja. To je pitanje stila, odnosno podjele na funkcionalne stilove. Prolazeći od njihove funkcije (najmene, svrhe) i od osnovne situacije (usmena i pisana poruka) M. Mladenov dijeli stilove na sljedeći način: međusobno komuniciranje ili usmene poruke - razgovorni, svakodnevni stil, folklorni stil (usmeno narodno stvaralaštvo), besjednički (oratorski), narodski (dijalekatski) stil; masovno komuniciranje (pisane poruke) - naučni stil, naučno-popularni, publicistički stil, poetski (stil književnih djela), administrativni stil, novinarski stil.

Ova podjela zasluŹuje paŹnju, pri čemu treba reći da se mogu uputiti i izvjesne zamjerke. Recimo, u literaturi o stilistici novinarski stil uglavnom se smatra kao podstil publicističkog stila. ^{Nakon} ~~ixxxxx~~ ove podjele slijedi kraća analiza svakog navedenog stila, da bi ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ se zatim prešlo na ono što autor naziva novinarski stil. Pošto u publicistici postoji više od 20 različitih Źanrova, ~~xxxx~~ M. Mladenov ^{nesumljivo} shvata da oni ~~xxxxxxxx~~ utiču na stvaranje novinarskih podstilova te nastavlja svoje izlaganje analizom uticaja medija i Źanrova na ovaj stil. Naslovi i najave, kao vrlo vaŹni elementi javne poruke, takodje imaju svoj značaj u ovoj problematici te i njima posvećuje dio prostora. Slijedi zatim ukazivanje na kliše, šablone i standarde, za koje autor kaŹe da "ne sluŹe na čast profrsiji" i koje objedinjuje jednim terminom "rutinski stil". O njemu govori kao o najslabijoj varijanti novinarskog stila. Time on prelazi na čitav niz tzv. funkcionalnih podstilova (emocionalni, narativni, plastično opisi- vanje, epska širina, folklorni, telegrafski, lakonski, dinamični, petetični, besjednički, Źovijalan, pamfletski, ezopovski). Interese- santno je da u ovome dijelu razmatra i stilizaciju, koja, kao što nam je poznato, jedan je od bitnih elemenata knjiŹevnoumjetničkog stila.

Drugi dio nosi naslov Jezik i njegova upotreba. Počinje sa konstatacijom da novinar mora dobro poznavati svoj jezik, odnosno jezik koji moŹe biti shvaćen od primalaca poruke. Pošto se novinar nalazi u prvim redovima jezičke dŹelatnosti, M. Mladenov za njega vezuje poznatu sentenciju: "Riječ iz usta je kamen iz ruke: ne vraća se više tamo odakle je izašla". Autor stoga dalje izlaganje nastavlja tumačenjem jezičke kulture, pođ kojom podrazumijeva usvajanje svih gramatičkih normi knjiŹevnog (standardnog) jezika. Slijedi zatim pitanje šta je to jezik, posebno knjiŹevni, šta je to usmena i pisana forma izraŹavanja.

Najzad, ~~ukazi~~ M. Mladenov dolazi do jezičkih pojava kao što su sinonimija, dijalektizmi, folklorni i mitološki izrazi, varvarizmi (tudjice), arhaizmi, neologizmi, žargonizmi, tabu riječi, vulgarizmi i eufemizmi. Analizu produžava na riječi koje se odlikuju velikim stepenom stilogenosti. Tu ~~u~~ ubraja deminutive, augmentative, skraćenice, modus, dijalog i monolog. Vjerovatno će se mnogi upitati: da li su i skraćenice zaista stilogeni elementi?

U ~~trećem~~ poglavlju analizira se društvena uslovljenost stila. Autor konstatuje da je jezik, kao društvena pojava, veoma promjenljiv, da se transformacije u društvu odražavaju i u jeziku, a da se one posebno tiču jezičke upotrebe, odnosno stila. Sa nizom primjera M. Mladenov potkrepljuje ovaj stav. U ovom odjeljku razmatra se još značenje riječi (u odnosu na društveni ~~kontakst~~ i politički kontekst), poimanje javne poruke ("socijalna adresa", nerazumljivost poruke, optimizam kod), jezička moda u novinarstvu i višeznačnost javnih poruka.

Četvrti dio opet se vraća na stilogene oblike izražavanja, s tim što se ovdje već govori o antonimiji, homonimiji, paronimiji, idiomatici, pleonazmima i tautologiji, onomatopeji, perifrazi, antifrazi, apostrofi, retirskom pitanju, gradiciji. Kao posebnu kategoriju M. Mladenov analizira sintaksične stilogene oblike (sintaksički paralelizam, glagolsko i imensko izražavanje, upotreba prostih i složenih rečenica, upravni i neupravni govor, asindet i polisindet, redukovani izraz, pauza, anakolut).

U posljednjem poglavlju razmatraju se figurativni izrazi u novinarstvu, s posebnim akcentom na raznim vrstama sinonimije (pleonastička, brahiološka, tropička, topična).

Tekst prati čitav niz ilustracija, crteža, karikatura, izrezaka iz novina. Pozitivna je strana ove knjige što se autor, u nedostatku domaćih istraživanja, koristio stranim izvorima (ukupno je konsultovao

126 bibliografskih jedinica).

Čitajući ovu korisnu i interesantnu knjigu zapazili smo nekoliko manjkavosti. Prvo, najozbiljnija zamjerka odnosila bi se na samu kompozicionu stranu izlaganja. Zbor izvjesne razudjenosti, razbacanost ~~knjiške~~ gradje o kojoj se govori čak je i jezičkom stručnjaku, a kamoli novinaru kojeg je, kako nam se čini, i namijenjena ova ~~knjiška~~ priručnik, teško ponekad da se snađe. Recimo, autor na str. 76 govori o sinonimiji, zatim prelazi na ~~knjišku~~ opštiju temu (šta je to nauka o jeziku, str. 83), da bi se ponovo vratio na jezičke pojave (dijalektizme, varvarizme, aphaizme i dr.). M. Mladenov na str. ~~na~~ 49 i 50 dva puta daje isti podnaslov ("dinamičan stil"). O sinonimiji govori i na kraju knjige i na početku. Drugo, kada je govorio o stilizaciji, autor je morao imati u vidu njeno mjesto u jednom drugom stilu (književnoumjetničkom) i uobičajenu predstavu o njoj u literaturi iz oblasti stilistike. Ovdje ona dobija sasvim drugačiji sadržaj (uglavnom se poistovećuje sa upotrebom vanjezičkih znakova) i drugačije tumačenje. Za ono o čemu je M. Mladenov govorio mogao se upotrijebiti prikladniji termin. Treće, mnogobrojne ilustracije, karikature, izresci iz novina ostali su uglavnom kao vizuelni efekat, a utisak bi bio daleko upečatljiviji da su uz njih odmah išli bar najneophodniji komentari. Ipak treba priznati da oni predstavljaju osvježenje pri čitanju. Četvoro, ~~na kraju knjige~~ tumačenja odredjenih stilističkih i stilskih fenomena ~~koji~~ koji put su dosta slobodna (npr. stilogeni oblici izražavanja), ali takva analiza zahtijevala bi širi prostor.

Na kraju recimo da knjiga M. Mladenova popunjava jednu prazninu u osvjetljavanju osnovnih karakteristika našeg publicističkog stila i da može poslužiti kao osnova za dalja i detaljnija istraživanja.